

10. Sağlık Kuruluşlarında Türk İşaret Dili Çevirmenliği: Çeviri Kalitesi ve Etik İlkeler Üzerine Bir İnceleme¹

Ufuk ÇELEBİOęLU²

APA: Çelebioğlu, U. (2024). Sağlık Kuruluşlarında Türk İşaret Dili Çevirmenliği: Çeviri Kalitesi ve Etik İlkeler Üzerine Bir İnceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö15), 187-37.
DOI: <https://zenodo.org/record/13823065>

Öz

İşitme engellilere hizmet veren sağlık kuruluşlarında yaşanılacak iletişim problemleri hatalı tanı ve uygunsuz tedavilere yol açabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, sağlık kuruluşlarında Türk İşaret Dili (TİD) kullanan sağırların çeviri kalitesi ve çeviri eğitimi açısından aldıkları hizmetlere yönelik görüşlerini saptamaktır. Araştırma Denizli’de yaşadığı için Denizli’de yaşayan sağır bireylerle TİD ile yüzyüze görüşmeler yapılmış, diğer illerde yaşayan sağır bireylerle ise ZOOM programı aracılığıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelere ek olarak görüşme formu Google formlar üzerinden paylaşılmış ve katılımcılardan bu formları doldurmaları istenmiştir. Türkiye’de 10 şehirden 8’i kadın 15’i erkek olmak üzere 23 sağır bireyle yapılan görüşmelerde, 2000-2023 yılları arasında bu katılımcıların %60,9’unun 1-4 defa, %13’ünün 5-10 defa, %26,1’inin 10 defadan fazla sağlık kuruluşlarında çeviri hizmeti aldığı saptanmıştır. Katılımcıların %21,7’si sağlık kuruluşlarında verilen TİD hizmetini yeterli bulduğunu belirtirken, %47,8’i bu hizmeti yeterli bulmadığını, %30,4’ü ise TİD hizmetini kısmen yeterli bulduğunu belirtmiştir. Bu araştırma, TİD çevirmenlerinin daha kapsamlı ve uzun süreli eğitim almaları, sağlık terimleri ve sağır kültürüne egemen olmaları, mesleki etik ilkeleri gözetmeleri ve sağlık kuruluşlarında tam zamanlı olarak istihdam edilmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak bu çalışma, sağır bireylere yönelik gerçekteşen TİD çeviri hizmetlerinin kalitesinin iyileştirilmesi ve sağlık kuruluşlarında bilginin daha erişilebilir hale getirilmesi için oldukça önemli bulgular sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Türk İşaret Dili, sağlık tercümanlığı, sağır bireyler, çeviri kalitesi

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: 8

Etik Őikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 13.06.2024-**Kabul Tarihi:** 20.09.2024-**Yayın Tarihi:** 21.09.2024; **DOI:** <https://zenodo.org/record/13823065>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Mezun, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk İşaret Dili Tercümanlığı ve Sağır Çalışmaları / Graduate, Ankara University, Institute of Social Sciences, Turkish Sign Language Interpreting and Deaf Studies (Ankara, Türkiye), ufukcelebioğlu@gmail.com, **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0002-6681-1442>, **ROR ID:** <https://ror.org/01wntqw50>, **ISNI:** 0000 0001 0940 9118, **Crossref Funder ID:** 100007613

Turkish Sign Language Interpreting in Healthcare Institutions: An Examination of Translation Quality and Ethical Principles³

Abstract

Communication problems in healthcare institutions serving the hearing impaired can lead to incorrect diagnoses and inappropriate treatments. The aim of this study is to determine the views of hearing impaired individuals using Turkish Sign Language (TİD) in healthcare institutions regarding the quality of translation and translation ethics. For this purpose, since the author of the study resides in Denizli, face-to-face interviews were conducted with deaf individuals residing in Denizli, and TİD interviews were conducted via the ZOOM program with deaf individuals residing in other cities. Additionally, the interview form was shared through Google Forms, and participants were asked to fill out these forms. In interviews conducted with 23 deaf individuals (8 women and 15 men) from 10 cities in Turkey, it was found that between the years 2000-2023, 60,9% received interpreting services 1-4 times, 13% received 5-10 times, and 26,1% received it more than 10 times in healthcare institutions. While 21,7% of the participants stated that they found the TİD services provided in healthcare institutions to be sufficient, 47,8% did not find them sufficient, and 30,4% found them partially sufficient. This study reveals that interpreters should receive more comprehensive and long-term training, have a good command of health terms and Deaf culture, observe Professional ethical principles, and be employed full-time in healthcare organisations. In conclusion, these findings provide important findings for improving the quality of interpreting services for deaf individuals and making information more accessible in healthcare organisations.

Keywords: Turkish Sign Language, healthcare interpreting, deaf individuals, translation quality

³ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 8

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 13.06.2024-**Acceptance Date:** 20.09.2024-

Publication Date: 21.09.2024; **DOI:** <https://zenodo.org/record/13823065>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

1. Giriş

Sağlığa erişim, bireylerin sağlık hizmetlerine ulaşabilme yetisi olarak tanımlanır ve tüm insanların özellikle de dezavantajlı grupların sağlık hizmetlerinden eşit ve etkin bir şekilde yararlanmasını hedeflemektedir. Birleşmiş Milletler Engelliler Hakkında Sözleşme (2006) madde 25'te, engelli bireylerin sağlık hizmetlerine erişiminin herhangi bir ayrımcılık yapılmaksızın erişilebilir ve uygun koşullarda sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır.⁴ Bu bağlamda sözleşmeye göre sağlık hizmetlerinde erişilebilirlik, engelli bireylerin sağlık hizmetlerine erişebilmesi için gerekli fiziksel ve bilgiye erişim kapsamında engellerin ortadan kaldırılmasını ifade etmektedir.

Sağlık hizmetlerinde etkili iletişim, doğru tanı ve uygun tedavi açısından oldukça önemlidir. Sağır⁵ların sağlık kuruluşlarında hizmet alırken iletişim problemi yaşamaları, hatalı tanı ve tedavilere neden olabilmektedir (Hale, 2007). İşitme engelli bireyler günlük hayatta iletişim kurmak için genellikle çevirmenlere gereksinim duymaktadır. Bu nedenle sağlık hizmeti almak için başvurdukları kurumlarda nitelikli Türk İşaret Dili (TİD) çevirmenlerinin bulunması önemlidir.

Toplum çevirmenliği, bir toplumun farklı diller veya kültürler arasındaki iletişimini sağlamak amacıyla yapılan çeviridir. Toplum çevirmenliği mahkeme, iltica, polis, hastane ve sosyal hizmet çevirmenliği gibi pek çok alt alana ayrılmaktadır (Diriker ve Gürçağlar, 2004). Ancak Türkiye'de toplum çevirmenliği ve bu alanın kurumsallaşması konusundaki farkındalık sınırlıdır (Diriker, 2015). Özellikle sağlık hizmetlerinde, sağır⁵ların ihtiyaç duyduğu nitelikli TİD çevirmenlerinin sayısı oldukça yetersizdir. Sağlık Bakanlığı bünyesinde sağır bireylerin hizmet vermek amacıyla ESİM (Engelli Sağlık İletişim Merkezi) olarak bilinen görüntülü çağrı merkezi kurulmuştur ancak ülkemizde sağlık kuruluşlarında yerinde hizmet verecek nitelikli TİD çevirmenlerinin eksikliği hala önemli bir sorun olarak görünmektedir.

Bu durum, çeviri hizmeti alan bireylerin beklentilerinin karşılanamaması riskini de beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda çeviri kalitesinin artırılması ve çevirmenlerin etik ilkelere uygun davranması oldukça önemlidir. Böylece sağır bireylerin memnuniyeti artırılabilir ve sağlık hizmetlerine erişimleri daha etkili bir şekilde sağlanabilir (Diriker, 2011). Sağır bireylerin sağlık kuruluşlarında hizmet veren TİD çevirmenlerinden aldıkları çeviri hizmetine yönelik görüşlerin saptanması ve bu hizmetin çeviri kalitesi ile etik değerler açısından değerlendirilmesi sağlık hizmetlerinde önemli bir iyileşme sağlayabilir. Bu çalışmanın amacı da tam bu noktada sağlık kuruluşlarında TİD kullanan sağır bireylerin çeviri kalitesi ve çeviri etiği açısından aldıkları hizmetlere yönelik görüşlerini saptamaktır.

2. Toplum Çevirmenliği

Toplum çevirmenliği, resmi dili yeterince bilinmeyen bireylerin hukuk, sağlık, eğitim, sosyal hizmet, polis istasyonları gibi alanlarda sunulan hizmetlerden yararlanmalarını sağlamak amacıyla gerçekleştirilen çeviri hizmetlerini kapsar (The Critical Link: Interpreters in the Community, 1997). Bu alanda yapılan çeviriler, kişilerin dil engelini aşarak kamu hizmetlerinden etkin bir şekilde yararlanabilme amacı taşır (Diriker ve Gürçağlar, 2004). Toplum çevirmenliği dil engellerini aşarak bireylerin kamu hizmetlerine tam ve eşit erişimini kolaylaştırır. Pöchhacker (1999) toplum çevirmenliğini resmi dili yeterince bilmeyen bireylerin hukuk, sağlık, eğitim, hükümet ve sosyal hizmetlere tam ve eşit erişimini sağlamak için yapılan çeviri olarak tanımlar. Wadensjö ise toplum

⁴ <https://www.un.org/disabilities/documents/convention/convoptprot-e.pdf>

⁵ Sağır kavramı günlük hayatta TİD iletişim dilini kullanan, işaret dilini öncelikli iletişim dili olarak benimseyen ve kendilerini sağır toplumuna ait hisseden bireyler için kullanılmaktadır (Dikyuva ve diğ., 2015).

çevirmenliğini, sosyal hizmetler, polis istasyonları, göçmen büroları, sağlık ve psikiyatrik tedavi merkezleri gibi alanlarda yetkililerle halk arasındaki iletişimi kolaylaştırma amacıyla verilen sözlü çeviri hizmeti olarak tanımlar (Kurultay ve Bulut, 2012)

Son yıllarda Türkiye’de toplum çevirmenliği alanında yapılan çalışmaların sayısında artış görülmüştür. Şan ve Koçlu (2018) yaptığı çalışmada toplum çevirmenliği ve çevirmene duyulan ihtiyacın arttığını özellikle sağlık çevirmenliği alanında yapılan çalışmaların son yıllarda arttığını, toplum çevirmenliğinin ülkenin koşullarından ve ihtiyaçlarından etkilendiğini ve toplum çevirmenliğinde profesyonel kişilere duyulan ihtiyacı arttırdığını belirtmiştir.

Toplum çevirmenliğinin zorlukları, çevirmenlerin sadece dil yeterliliğine değil aynı zamanda kültürel bilgi birikimine ve etik kurallara da egemen olmasını gerektirir. Toplum çevirmenleri genellikle yüksek stres altında hızlı ve doğru kararlar alarak çalışmak zorundadır. Bu durum, çevirmenlerin tarafsız kalmalarını, etik kurallara uygun hareket etmelerini ve çevirinin doğruluğunu sağlamalarını zorlaştırabilir (Pöchhacker,2004). Özellikle sağlık çevirmenliği gibi alanlarda yapılan çevirilerin hayati sonuçları olabilir; bu nedenle çevirmenlerin bu tür durumlarda mesleki eğitime ve yeterliliğe ihtiyaçları vardır.

Bu bağlamda 2020 yılında Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) tarafından kabul edilen TİD Çevirmen Yeterlilikleri, toplum çevirmenliği alanında çalışan TİD çevirmenleri için belirli yeterlilik kriterlerini tanımlamıştır. Bu yeterliliklere göre toplum çevirmenleri, iki yıl içinde en az 60 gün süreyle alanlarında hizmet vermeli ve polis, mahkeme, sosyal hizmetler gibi alt alanlarda çeviri yapma yeterliliğine sahip olmalıdır. Ancak bu yeterlilikler ve bunlara dayalı sertifika programları henüz uygulamaya geçirilmemiştir (bkz. Bartan ve diğ., 2023). Ancak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülen çalışmalar kapsamında üniversitelerle işbirliği yapılarak hayata geçirilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir (Tanyeri ve Kubuş, 2024).

2.1 Sağlık Çevirmenliği

Sağlık çevirmenliğinin önemine değinebilmek için toplum çevirmenliğinin yukarıda da belirtildiği üzere tanımından başlayarak, bu alanın sağlık hizmetleri ile olan bağlantısını kurmak önemlidir. Toplum çevirmenliğinin bir alt dalı olarak tanımlanan sağlık çevirmenliği toplum çevirmenliğinin bir alt alanıdır ve sağlık hizmeti sunan kurumlar ile bu hizmetleri almak isteyen bireyler arasındaki iletişimi sağlamak amacı taşır. Bu nedenle çevirmenlerin yeterli eğitim almış olması, sağlık terminolojisine egemen olması ve mesleki etik ilkelere riayet etmesi oldukça önemlidir (Garces v.d., 2008).

Bu mesleki etik ilkeler çevirmenlerin mesleki standartlara uygun biçimde görev yapmalarını sağlar. Sağlık çevirmenliğinde dört temel mesleki etik ilkesi öne çıkmaktadır: gizlilik, tarafsızlık, doğruluk ve bütünlük, profesyonel davranış (UNHCR Avusturya, 2017). Napier (2016), bu ilkelere özellikle gizlilik ilkesinin önemini vurgular; çevirmenler etkileşim sürecinde elde ettiği bilgileri üçüncü kişilerle paylaşmamalı ve hastaların kişisel bilgilerini koruyarak onların gizlilik haklarına saygı göstermelidir. Diriker (2011), tarafsızlığın çeviri kalitesini ve doğruluğunu artıran önemli bir etik ilke olduğunu vurgular; çevirmenler herhangi bir etkileşimde taraf tutmamalı ve kendi kişisel görüşlerini yansıtmamalıdır. Chesterman (2016), çeviri sürecinde doğruluk ve bütünlük ilkelerinin önemine vurgu yaparak sağlık hizmetlerinde çevirinin çevirideki içerik ve bağlamın korunarak doğru ve eksiksiz bir biçimde gerçekleşmesi gerektiğini belirtir. Pieper (2007) de, Çevirmenlerin, etkileşim sırasında tüm katılımcılara saygılı ve onurlu bir biçimde davranması gerektiğini, profesyonel davranışın,

çevirmenlerin mesleki saygınlığını koruduğunu ve hizmet alanların çevirmenlere olan güvenini arttırdığını belirtir.

Bu çalışma, TİD çeviri hizmetlerinin iyileştirilmesi ve daha erişilebilir hale getirilmesi için değerli bulgular sunmaktadır. İşitme engelli bireylerin çeviri süreçlerine katılımı ve deneyimleri üzerinden yapılan değerlendirmeler, TİD sağlık çevirmenliği alanında eğitim ve uygulamaların geliştirilmesine büyük katkılar sunacaktır. Bu çerçevede bu araştırma, çeviri hizmetleri ile ilgili politika yapıcılara ve akademik çalışmalara ışık tutmayı amaçlamaktadır.

Türkiye’de sağır bireylerin sağlık hizmetlerine erişimini sağlamak amacıyla çeşitli yönetmelikler ve uygulamalar hayata geçirilmiştir. Bu yönetmelikler, sağlık hizmetlerinin erişilebilirliğini artırmayı ve sağlık çevirmenliği hizmetlerinin kalitesini yükseltmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan 2010/79 sayılı genelge, engelli bireylere yönelik sağlık hizmetinin sunumuna ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Örneğin Sağlık Bakanlığı ile Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü arasında imzalanan sözleşme kapsamında 10.667 personel işaret dili eğitimi almıştır.⁶ Bu eğitim programları, sağlık personelinin işaret dili konusunda eğitilerek, sağır bireylere daha iyi hizmet sunmasını amaçlamaktadır. Ayrıca Sağlık Bakanlığı Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu tarafından yayımlanan 2013/11 sayılı genelge, sağlık turizmi kapsamında hastalara yönelik çeviri hizmetlerini düzenlemektedir. Bu genelgeye göre, hastanelerde “Uluslararası Hasta Birimi” oluşturulacak ve ücretsiz çeviri hizmeti bu birime bağlı olarak çalışan “Uluslararası Hasta Rehberi” tarafından verilecektir (Duman, 2018).

Bu düzenlemelere ek olarak, Amerika Birleşik Devletleri’nde Engelliler Yasası (ADA) gibi uluslararası örnekler, hastanelerin sağır bireyler için etkin iletişim olanakları sağlamasını zorunlu kılmaktadır. Bu yasa, acil bakım, yatan veya ayakta tedavi hizmetleri, eğitim sınıfları ve diğer hastane programları gibi sağlık hizmetleri kapsamında sağır bireylere erişim kolaylığı sağlamayı amaçlamaktadır. Türkiye’de de benzer politikalar geliştirilmekte olup, Sağlık Bakanlığı tarafından sağır bireylere hizmet vermek üzere kurulan ESİM, mobil uygulama üzerinden işaret dili bilen personel ile 7/24 görüntülü hizmet vermektedir.

Türkiye’de sağlık çevirmenliği, özellikle son yıllarda artan göçler ve sağır bireylerin sağlık hizmetlerine erişim talepleri doğrultusunda önemli bir alan haline gelmiştir. Türkiye’de turizm sektöründe iletişim engellerini kaldırmak amacıyla Sağlık Bakanlığı bünyesinde Sağlık Turizmi Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. Bu başkanlık, yurt dışından tedavi amacıyla gelen hastaların kabul ölçütlerini belirlemek, taleplerini ve Őikâyetlerini değerlendirmek, gerektiğinde onlara yardım ve danışmanlık hizmetleri sunmak, onların kayıtlarını tutmakla sorumludur.

18 Ocak 2003 tarihinde yayımlanan bir genelge ile Türkiye’deki tüm Suriyeli göçmenlere sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanma olanağı tanınmıştır (Özdemir, 2017). Ayrıca, Sağlık Bakanlığı tarafından 2012 yılında Uluslararası Hasta Destek Birimi kurulmuştur. Bu birim, yabancılara altı dilde hizmet sunmakta ve çevrimiçi olarak sadece sağlık turizmi kapsamında değil, Türkiye’de bulunan yabancılara 7/24 hizmet vermektedir.

Sonuç olarak Türkiye’deki sağlık çevirmenliği alanındaki gelişmeler, çeviriye ihtiyaç duyan bireylerin sağlık hizmetlerine erişimini kolaylaştırmak için atılan adımları göstermektedir. Sağlık Bakanlığının sağır bireyler için başlatmış olduğu çeşitli projeler ve eğitim programları sağlık personelinin işaret dili

⁶ <https://youtu.be/uSOC2Pgpltg?si=c-cZ7FqMwFTXL2cn>

konusunda farkındalığını artırmaktadır. Ayrıca uluslararası hasta rehberliği ve hasta birimleri gibi uygulamalar sağlık turizmi açısından da Türkiye'yi ön plana çıkarmaktadır. Ancak bu alandaki hizmetlerin sürdürülebilir olabilmesi için yenilikçi yaklaşımların, denetim mekanizmalarının ve yeni istihdam modellerin geliştirilmesi gerekmektedir.

3. Ülkemizde Türk İşaret Dili Çevirmenliği

İşaret dili çevirmenliğinin meslek olarak tanınmasından sonra birçok araştırmacı, işaret dili çevirmenliğinin çeşitli yönleri üzerine araştırmalar gerçekleştirmektedir (Napier, 2016). Tüm bu gelişim ve değişimlerle birçok ülkede işaret dili çevirmenliği ve işaret dili ile ilgili eğitim programları oluşturulmuştur. Ülkemizde ise 5378 sayılı Engelli kanununa yönelik çıkarılan "Türk İşaret Dili Sisteminin Oluşturulması ve Uygulanmasına Yönelik Usul ve Esasların Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik" ile işaret dili çevirmenlerini yetiştirmek üzere TİD Bilim ve Onay Kurulu (TİDBO) kurulmuştur. Yönetmeliğin 7.maddesinde, kurulda hangi kurum ve kuruluş temsilcilerinin bulunacağı belirtilmiştir. Conker (2018) TİDBO'nun kurulması, alanın Türkiye'deki gelişimi içinde yerinde bir adım olduğunu belirtmiştir. TİDBO tarafından 2007,2013 ve 2022 yıllarında gerçekleşen mesleki uygulama sınavlarıyla, eski adı Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK), yeni adı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) bünyesinde görev almak üzere sertifikasyon sınavı gerçekleştirilmiş 2007 yılından günümüze kadar 83 TİD çevirmeni ASHB bünyesinde istihdam edilmiştir (Conker, 2018; Tanyeri ve Kubuş, 2024). 2022 yılında gerçekleşen sınavda TİDYES (Türk İşaret Dili Yeterlilik Sınav) sınav koşulu aranmıştır.⁷

Ancak ülkemizde Lisansüstü eğitim veren iki anabilim dalı bulunsa da⁸ TİD çevirmenliği alanında henüz önlisans ya da lisans düzeyinde bir bölüm bulunmamaktadır. Bu eksikliği kapatmak amacıyla Halk Eğitim Merkezleri bünyesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak 120 saatlik Temel İşaret Dili kursu düzenlenmiş, bu kursları tamamlayanlar TİD çevirmenliği sertifikasyon sınavına girerek başarılı olanlar istihdam edilmiştir. Özellikle CODA (Child of Deaf Adults) bireyler –yani sağır ebeveynlerin çocukları- bu süreçte çoğunluğu oluşturmaktadır. Ancak bu tür geçici çözümler, uzun vadede işaret dili çevirmenliği alanındaki ihtiyacı karşılamakta yetersiz kalabilir. Bu nedenle kalıcı ve sürdürülebilir bir çözüm olarak ülkemizde Türk İşaret Dili çevirmenliği alanında önlisans ve lisans programlarının açılması büyük önem taşımaktadır.

4. Yöntem

Araştırmanın çalışma grubu için Türkiye'nin farklı illerinden sağlık kuruluşlarında TİD çeviri hizmeti almış 23 katılımcı birey gönüllülük esasına göre belirlenmiştir. Bu katılımcıların demografik bilgileri de istenmiştir. Denizli'de yaşayan katılımcılarla yüz yüze, diğer illerde ikamet eden katılımcılarla ZOOM programı aracılığıyla TİD ile görüşme yapılmış ve Google formlar üzerinden sormaca formu paylaşarak katılımcıların görüşme formlarının doldurulması istenmiştir. Katılımcılar; demografik özellikler, çeviri etiği ve çeviri kalitesi bölümlerinden oluşan detaylı araştırma sorularını yanıtlamışlardır. Araştırma soruları Türkçe hazırlansa da katılımcıların ana dili TİD olduğundan, araştırma soruları, -özellikle özel terimler- TİD'e çevrilmiştir.

Görüşme formunda öncelikle katılımcıların kişisel ve demografik bilgilerine erişilecek sorulara yer verilmiştir. Görüşme öncesi katılımcılara onam formu imzalatılmış ve katılımcılara araştırmanın

⁷ Adayların programa alınabilmesi için kişiye özel bilgisayar temelli bir sınav (bkz. Bartan ve diğ., 2023).

⁸ Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi

amaçları, çalışmanın konusu hakkında kısaca bilgiler sunulmuştur. Formda ayrıca katılımcıların aldıkları çeviri hizmeti, çeviri etiği ve çeviri kalitesi bakımından değerlendirilerek hem seçenekli hem de açık uçlu sorulara yer verilmiştir. Seçenekli sorular beşli bir ölçekte sunulmuştur. Sorular çeviri kalitesi ve çeviri etiğine yönelik yapılan çalışmalardan derlenerek oluşturulmuştur.

Çalışmada verilerin analizi için Google formların doğrusal ölçek yöntemi esas alınmıştır. Açık uçlu sorularak kullanılarak katılımcıların düşünceleri ve önerileri analiz edilmiştir. Sonuçlar, araştırmanın hedefleri ve soruları doğrultusunda incelenmiştir. Araştırma sonuçlarını ve raporlanmış bulguları anlamak ve yorumlamak için tablo ve şekiller araştırmaya eklenmiştir.

Tablo 1. Bu çalışmada kullanılan veri tabanı yöntem, örneklem ve örneklem veri tabanı

Veri Toplama Yöntemi	Gözlem Yöntemi
Örneklem	168.000 sağır bireyden günlük hayatta iletişim dili olarak TİD kullanan 23 sağır birey
Veri Tabanı	Çeviri etiği ve kalitesi açısından seçenekli ve açık uçlu soru tiplerinin yer aldığı 3 bölüm ve 25 sorudan oluşan görüşme formu
Örneklem Veri Tabanı	Türkiye’de sağlık kuruluşlarında TİD çevirmenlerinden en az bir defa hizmet almış 23 sağır birey

Araştırmada kullanılan veri tabanı, yöntem ve örneklem veri tabanı aşağıda Tablo’1’de sunulmuştur (bkz. Tablo 1).

5. Bulgular

Araştırma bulguları, Türkiye’de sağlık kuruluşlarında çeviri hizmeti almış 23 sağır bireyle aldıkları çeviri hizmetine yönelik yorumlarını içeren 25 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Katılımcıların yorumlarının alındığı sormaca soruları bireylerin demografik bilgileri, çeviri etiği ve kalitesi ile ilgili görüşlerin sorulduğu 3 bölümden ve 25 sorudan oluşmaktadır.

Tablo 2: Veri Toplanan İllerdeki Katılımcı Sayısı

SAYI	İl	Katılımcı Sayısı
1	Denizli	7
2	Ankara	5
3	Eskişehir	3
4	Antalya	2
5	Kayseri	1
6	Aydın	1
7	İstanbul	1
8	Diyarbakır	1
9	Muğla	1
10	Sivas	1
Toplam		23

İlk 7 soru katılımcıların demografik bilgilerini içermektedir. Tablo 2’de de görüldüğü üzere bu araştırmaya Türkiye’nin 10 farklı şehirden 15 erkek ve 8 kadın katılımcı katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 37’dir.

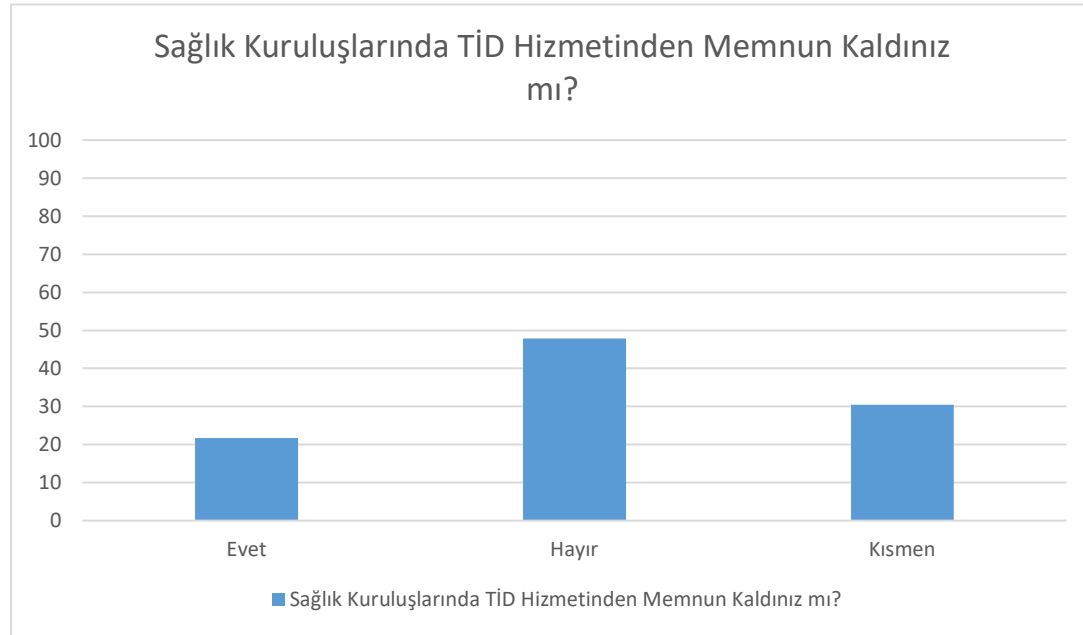
Tablo 3: İşitme engellilerin işitme kaybı seviyesi

İşitme kaybı düzeyleri	Katılımcı sayısı
0-26 dB	-
27-40 dB	-
41-55 dB	
56-70 dB	9
71-90 dB	2
91 ve üstü	12
Toplam	23

Katılımcıların %13'ünün ortaokul, %30,4'ünün lise, %43,5'inin lisans ve %13'ünün yüksek lisans mezunu olduğu görülmüştür. Katılımcıların %52,2'si, 2013-2023 yılları arasında, %21,7'si 2000-2013 yılları arasında ve %26,1'i daha eski yıllarda çeviri hizmeti aldığı görülmüştür. Katılımcıların %60,9'u 1-4 kez, %13'ü 5-10 kez sağlık kuruluşlarında çeviri hizmeti aldığı görülmüştür.

Sormaca formunda çeviri kalitesi bölümü yani ikinci bölüm katılımcıların sağlık kuruluşlarında aldıkları çeviri hizmetindeki çeviriye yönelik 8 sorudan oluşmaktadır. Şekil 1'de ilk soruya verilen cevaplarda katılımcıların %21,7'sinin sağlık kuruluşlarında verilen TİD hizmetinden memnun kaldıkları, %47,8'ini memnun kalmadığı, %30,4'ünün kısmen memnun kaldığı görülmüştür. Çeviri sırasında aksaklık yaşanıp yaşanmadığı sorusuna, katılımcıların %56,5'i aksaklık yaşadığı, %43,5'i aksaklık yaşanmadığı yönünde yanıt vermiştir.

Şekil 1: Sağlık Kuruluşlarında genel olarak TİD hizmetinden memnuniyet oranı

Evet diyen katılımcıların görüşleri genellikle *TİD çevirmeninin görev yaptığı hastanede hizmet aldıkları, çevirmenlerin oldukça yardımsever olduğu, güvendikleri çevirmenden hizmet aldıkları* yönündedir. Katılımcılar ayrıca TİD çevirmeninin bazı hastanelerde değil tüm sağlık kuruluşlarında istihdam edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcılar ayrıca *sağlık çevirmenlerinin sağlıkla ilgili terminolojiye egemen olması için çevirmenlere yönelik hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi gerektiğini*

vurgulamıştır. *Olumsuz veya kısmen olumlu* yanıt veren katılımcıların görüşlerine bakıldığında, *TİD çevirmenlerinin genellikle 2-3 ay halk eğitim merkezlerinden alınan eğitimlerle çeviri hizmeti sunduğu, çevirmenlerin el ait hareketlerde dili akıcı kullanmadığı, standart dışı çeviri yaptıkları, sağlık konusunun ihmale gelmemesi gereken bir durum olmasına karşın sağlık kuruluşlarında yetkin olmayan çevirmenlerin çalıştırıldığı* yönündedir. Bir katılımcı 1980'li yıllarda *TİD çevirmeni olmadığından iletişim eksikliği nedeniyle kendisinin yanlış böbreğinin alındığını*, diğer katılımcı ise *Çevirmene güvenmediğinden sağlık görevlileriyle yazışarak anlaşmaya çalıştığını* belirtmiştir. Bu ifadeler, katılımcıların aldıkları çeviri hizmeti kalitelerinden memnun olmadığı görüşüne örnektir.

Çeviri kalitesi hakkında Tablo 4'te bulunan beş soru, 23 katılımcıya yöneltilmiştir. *El dışı belirleyicilere yönelik katılımcıların değerlendirmeleri incelendiğinde 5'inin olumlu (N 5), 18'inin olumsuz (N 18) yönde görüş bildirdiği* görülmüştür. *TİD çevirmeninin sağır kültürüne uygun çeviri yapmasına yönelik sağrıların değerlendirmeleri incelendiğinde katılımcıların çoğunlukla olumsuz (N 17) görüş bildirdiği TİD çevirmenin iletiyi iletmek için konumlandırılmasına yönelik katılımcıların değerlendirmeleri incelendiğinde ise katılımcıların olumlu (N 15) görüş bildirdiği* saptanmıştır.

Tablo 4: TİD sağlık çevirmenliği hizmeti almış sağır bireylerin çeviri ile ilgili değerlendirmeleri

	Sorular	Çok kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok iyi	Toplam
1	Çevirmene TİD hizmetinde vereceğiniz puan nedir?	4	5	8	4	5	23
2	TİD çevirmeninin el dışı belirleyicileri kullanmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?	5	6	7	2	3	23
3	TİD çevirmeninin sağır kültürüne uygunluğunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	4	6	6	4	3	23
4	Çeviri süresinin yeterliliğini nasıl değerlendiriyorsunuz?	2	9	6	3	3	23
5	TİD çevirmeninin iletiyi iletmek için konumlandırılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?	3	5	7	5	3	23
	Toplam	18	31	34	16	18	

Katılımcıların *Sağlık çevirmenliğinde kaliteli hizmet alabilmek için öneriniz nedir?* Sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde katılımcıların görüşlerinin çoğunlukla çevirmenlerin *görev tanımlarının ve alanla ilgili sertifikasyonların oluşturulması, sağır kültürüne egemen olmaları, uzun süre çeviri pratiği ve uygulama yapmaları gerektiği* yönünde olduğu saptanmıştır. Bir katılımcının aşağıdaki ifadesi, TİD çevirmenlerinin ilgili alanda yeterli eğitim almadığını ve sağlık kuruluşlarında TİD çevirmenlerinin çok nadir istihdam edildiğini göstermektedir.

Bu süreçte TİD tercümanlığının çeviribilim ve dilbilim konularında sahip olması gereken yeterliliğin, hastaların doğru ve etkili iletişim kurmasına büyük katkı sağlayacağını düşünüyorum. TİD tercümanlığı, özellikle sağlık alanındaki hassas bilgilerin doğru bir şekilde aktarılması açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle TİD tercümanlığının daha yaygın ve erişilebilir olması sağlık hizmetlerinin kalitesini artırabilir. Ankara'da sadece bir özel hastanede TİD tercümanının bulunması, bu hizmete olan ihtiyacın daha geniş bir kapsamda karşılanması açısından düşündürücüdür.

Katılımcılara etik açıdan gizlilik ilkeleri kapsamında 2 soru, tarafsızlık ilkeleri kapsamında 3 soru, doğruluk ilkeleri kapsamında 2 soru, bütünlük ve profesyonellik davranış ilkeleri kapsamında 2 soru sorulmuştur. *TİD çevirmeninin gizliliğe saygı gösterildiğini düşünüyor musunuz?* sorusuna katılımcıların %78,3'ü olumlu, %21,7'si olumsuz yanıtı vermiştir. *TİD çevirmeninin size karşı herhangi bir rahatsız eden davranışı veya tavrı oldu mu?* sorusuna katılımcıların %30,4'ü evet, %69,6'sı hayır yanıtı vermiştir. *TİD çevirmeni size yönelik tarafsız bir tutum sergiledi mi?* sorusuna katılımcıların %73,9'u olumlu, %26,1'i olumsuz yanıtı vermiştir. *TİD çevirmeninin herhangi bir konuda ön yargılı olduğunu düşünüyor musunuz?* sorusuna katılımcıların %26,1'i evet, %73,9'u hayır yanıtı vermiştir. *TİD çevirmeninin tarafsızlığını nasıl değerlendiriyorsunuz?* sorusuna katılımcıların değerlendirmeleri incelendiğinde 14'ü olumlu 9'u olumsuz olarak yanıtlamıştır. *Çeviri sürecinde aktarılan bilgilerin doğruluğundan emin oldunuz mu?* sorusuna katılımcıların %47,8'i evet, %52,2'si hayır yanıtı vermiştir. *Çeviri sürecinde karşılaştığınız bir sorunu çözme konusunda çevirmen gerekli özeni gösterdi mi?* sorusuna katılımcıların %26,1'i evet, %34,8'i hayır ve %39,1'i problem olmadı yanıtı vermiştir. *Çevirmenin iletişimi sırasında herhangi bir olumsuz veya uygun olmayan davranışı oldu mu?* sorusuna katılımcıların %13'ü evet, %87'si hayır yanıtı vermiştir. Söz konusu sorulara yönelik Evet/Hayır yanıtlarının nedenleri konusunda katılımcıların yanıtları incelendiğinde *Anlatım esnasında kullanılan işaretler bazen farklıydı, bildiğive kolay yoldan anlatıyordun, Doktorum TİD çevirmeninin yanlış çevirisini fark etti, çevirmeni görmezden gelerek benimle yazışarak anlaşmaya çalıştı, Çevirmenler ve ikinci dil kullanıcıları Türkçeden oldukça etkilenmişlerdi, Zaman zaman çevirmenin iletişim eksikliklerini hissettim devreye girerek dudak okuma yöntemi veya başka bir TİD çevirmeniyle görüntülü telefon aracılığıyla destek aldım* yorumları oldukça önemli yorumlardır. Hayır yanıtı veren katılımcılar; *TİD çevirmenlerinin iyi niyetli yaklaşım sergilediklerini, uygunsuz davranışta bulunmadıklarını, etik açıdan herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmadıklarını* belirtmişlerdir.

Tablo 5: TİD sağlık çevirmenliği hizmeti almış sağlıkların etik ilkelerine yönelik görüşleri

	SORULAR	Evet	Hayır	Toplam
1	TİD çevirmeninin gizliliğe saygı gösterildiğini düşünüyor musunuz?	18	5	23
2	TİD çevirmeni size karşı tavrı ne derecede profesyonel ve anlayışlıydı sizi rahatsız eden herhangi bir davranışı oldu mu?	7	16	23
3	TİD çevirmeni size yönelik tarafsız bir tutum sergiledi mi?	17	6	23
4	TİD çevirmeninin herhangi bir konuda ön yargılı olduğunu düşünüyor musunuz?	6	17	23
5	Çeviri sürecinde aktarılan bilgilerin doğruluğundan emin oldunuz mu?	11	12	23
6	Çeviri sürecinde herhangi bir bilginin eksik veya yanlış olduğunu fark ettiniz mi?	11	12	23
7	Çeviri sürecinde yaşadığınız herhangi bir problemi çözmek için çevirmen gerekli özeni gösterdi mi?	15	8	23
8	Çevirmenin iletişimi sırasında herhangi bir olumsuz veya uygun olmayan davranışı oldu mu?	3	20	23

Tablo 6: TİD sağlık çevirmenliği hizmeti almış sağır bireylerin tarafsızlık ile ilgili değerlendirmeleri

	Sorular	Çok kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok iyi	Toplam
1	TİD çevirmeninin tarafsızlığını nasıl değerlendiriyorsunuz?	2	2	5	7	7	23

Bu bulgular, ölkemizde sağlık kuruluşlarında TİD çevirmenliği hizmeti alan sağırların, çeviri hizmetlerinin kalitesi ve etik ilkelere uyumu konusunda çeşitli deneyimlere sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgular kısmen de olsa, ölkemizde TİD çevirmenlerinin eğitimlerinin ve mesleki yeterliliklerinin geliştirilmesi, sağlık hizmetine bilgiye erişimde yaşanan sorunların çözölmesi açısından önemli bir adım olacaktır.

6. Sonuç

Bu araştırma, Türkiye'nin 10 farklı şehirden 23 sağır bireyin sağlık kuruluşlarında aldıkları TİD çeviri hizmetlerine yönelik görüşlerini çeviri kalitesi ve çeviri etiği açısından değerlendirmeyi amaçlamıştır. Yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ve Google formlar aracılığıyla elde edilen verilen işığında řu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Katılımcıların %60,9'u 1-4 defa, %13'ü 5-10 defa ve %26,1'i 10 defadan fazla sağlık kuruluşlarında TİD çeviri hizmeti almıştır. Bu veriler, sağır bireyin sağlık hizmetlerine erişim için sıklıkla çeviri hizmetine ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.
- Katılımcıların %21,7'si sağlık kuruluşlarında verilen TİD hizmetini yeterli bulurken, %47,8'i bu hizmeti yeterli bulmadığını ve %30,4'ü kısmen yeterli bulduğunu ifade etmiştir. Bu sonuç, TİD çeviri hizmetlerinin kalitesinde ve erişilebilirliğinde önemli iyileştirmelere ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. TİD hizmetinin sağlanması yaşanan eksiklikler, özellikle karmaşık sağlık terimlerinin doğru çevrilememesi, TİD çevirmenlerin eğitimsizliği ve sağlık çalışanlarının işaret dilini bilmemelerinden kaynaklandığı düşünülebilir.
- İşitme engelli bireyler çeviri hizmetlerinin kalitesini değerlendirirken, çevirmenlerin genellikle 2-3 aylık kısa eğitimlerle hizmet verdiğini ve sağlık terminolojisine yeterince egemen olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, çeviri kalitesini düşürmekte ve hastaların sağlık hizmetlerine tam erişimini engellemektedir. Ayrıca, bazı katılımcılar çevirmenlerin el dışı belirleyicileri etkin kullanmadığını ve kültürel uyum sorunları yaşandığını vurgulamıştır. Bu eleştiriler çeviri hizmetlerinde dil yeterliliği yanında kültürel duyarlılığı da ön plana çıkarmıştır.
- Etik ilkeler açısından, katılımcıların çoğunluğu çevirmenlerin gizlilik ilkesine saygı gösterdiğini (%78,3), tarafsız bir tutum sergilediğini (%73,9) ve profesyonel davranışlar sergilediğini (%87) belirtmiştir. Ancak araştırma bulgularına göre çevirmenlerin doğruluk ve bütünlük ilkelerinde bazı eksiklikler olduğu ve çeviri sürecinde aktarılan bilgilerin doğruluğundan tam emin olunamadığı görölmüştür. Çeviri sürecinde aktarılan bilgilerin doğruluğu konusunda tam bir güven oluşmaması, sağlık hizmetlerinin etkinliği açısından önemli bir sorundur. Etik ilkelerin tam anlamıyla benimsenmesi, çevirmenlerin sürekli mesleki gelişimle desteklenmesi gerekmektedir.
- Sağlık Bakanlığı'nın başlatmış olduğu ESİM uygulaması, 7/24 sağır bireylerin çeviri hizmetine görüntölü erişim sağlaması açısından önemli bir adımdır. Ancak bu tür uygulamalar tek başına yeterli olmayabilir. Etkili, sürdürülebilir ve erişilebilir bir sağlık çeviri hizmeti sunabilmek amacıyla üniversitelerde Türk İşaret Dili Çevirmenliği önlisans ya da lisans bölümlerin kurulması, bu bölümlerden mezun olanların TİDBO'dan onay alarak sağlık kuruluşlarında istihdam edilmesi sağlık hizmetlerinde bilgiye erişimi ve verilen çeviri hizmetinin kalitesini arttıracaktır.

Bu alışma Türkiye'deki sağlık alanında TİD çeviri hizmetlerine yönelik araştırmalara kısmen katkı sağlama umudunu taşımaktadır. Özellikle TİD çevirmenlerinin eğitimi, sağlık hizmetlerinde çevirmenlerin rolü ve sağır bireylerin sağlık hizmetlerine erişimindeki engeller üzerine derinlemesine araştırmalar yapılması gerekmektedir. Sonuç olarak, Türkiye'de TİD çevirmenliği alanında yapılan

araştırmaların sayılarının artırılması, eğitim programlarının genişletilmesi ve sağlık kuruluşlarında daha fazla çevirmen istihdam edilmesi sağır bireylerin sağlık hizmetlerine erişimini ve memnuniyetini artıracak adımlar olacaktır.

Kaynakça

- Austria, U. N. H. C. R. (2017). *Handbook for interpreters in asylum procedures*. Vienna: UNHCR Austria.
- Bartan, Ö. Ş., Çelebioğlu, U., ve Önal, E. Türkiye’de Türk İşaret Dili Mahkeme Tercümanlığı Hizmeti Almış Sağır Bireylerin Aldıkları Çeviri Hizmetine Yönelik Görüşleri. *Söylem Filoloji Dergisi*, (Çeviribilim Özel Sayısı), 514-534.
- Carr, Silvana vd (1997). *The Critical Link: Interpreters in the Community*, Amsterdam ve Philadelphia: John Benjamins
- Chesterman, Andrew. 2016. *Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory*. Amsterdam: Benjamins.
- Conker, N. (2018). İşaret Dili çevirmenliğinin Türkiye’deki gelişimi. E. Diriker (Haz.) Türkiye’de sözlü çeviri: Eğitim, uygulama ve araştırmalar, (ss. 57-84). İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Dikyuva, H., Makaroğlu B., ve Arık, E. (2015). *Türk işaret dili dilbilgisi kitabı*. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayınları.
- Diriker, E. (2011). Agency in conference interpreting: still a myth?. *Gramma: Journal of Theory and Criticism*, 19, 27-36.
- Diriker, E. (2015). Conference interpreting. *In The Routledge handbook of interpreting*, 171-185.
- Duman, D. (2018). *Toplum çevirmenliğine yorumbilgisel bir yaklaşım: Sağlık çevirmeni ve öznelklik* (yayınlanmamış doktora tezi).
- Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme Erişim Adresi:
<https://www.un.org/disabilities/documents/convention/convoptprot-e.pdf>. 13.08.2024’te erişilmiştir.
- Engelli ve Yaşlı Hizmetleri İşitme Engelliler Haftası Çevrimiçi Toplantısı Erişim Adresi:
<https://youtu.be/uSOC2Pgpltg?si=c-cZ7FqMwFTXL2cn>. 14.08.2024’te erişilmiştir.
- Garces, C.V., ve Martin, A. (Haz.). (2008). *Crossing borders in community interpreting: Definitions and dilemmas* (Vol.76). John Benjamins Publishing.
- Gürçağlar Tahir, Ş., ve Diriker, Y. E. (2004). Community Interpreting In Turkey. *Çeviribilim ve Uygulamaları*, (14), 73-91.
- Hale, S. (2007) *Community interpreting*. Springer.
- Kurultay, T., ve Bulut, A (2014). Toplum çevirmenliğine yeniden bakışta afette rehber çevirmenlik. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi*, 3(6), 75-102.
- Napier, J. (2016). *Linguistic coping strategies in sign language interpreting*. Gallaudet University Press.
- Özdemir, E. (2017). Effects of Syrian refugees crisis on Turkey. *ANKASAM Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 114-140.
- Pieper, A. (1998). *Gibt es eine feministische Rhik?*, Fink.
- Pöhhacker, F. (1999). 'Getting organized': The evolution of community interpreting. *Interpreting*, 4(1), 125-140
- Pöhhacker, F. (2022). *Introducing interpreting studies*. Routledge.
- Resmi Gazetede, 14 Nisan 2006 tarih, Sayı:26139 Başbakanlık (Özürlüler İdaresi Başkanlığı) tarafından yayınlanan Türk İşaret Dili Sisteminin Oluşturması ve Uygulanmasına Yönelik Yönetmelik

- Şan, F., ve Koçlu, S. (2019). Toplum çevirmenliği odağında Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlere betimleyici bir üst bakış. *Can Z. ve Şan F. içinde, Çeviribilimde Güncel Çalışmalar I*, 232-255
- Tanyeri, O., ve Kubus, O. (2024). İşaret Dili Tercümanliğinin/Çevirmenliğinin Türkiye’deki Mesleki Gelişim Süreci. *Dil Dergisi*, 175(1), 22-49.